

Dorota Chłopek

Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej
dchlopek@ath.bielsko.pl
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3636-8969>

Angielskie konstrukcje modalne 'must HAVE DONE' i z funkcją 'pośrednią' w autentycznym kontekście użycia – studium przypadku

Wstęp

Celem niniejszej pracy jest zbadanie stopnia, w jakim, po teoretycznej prezentacji znaczeń, form i użycia wybranych konstrukcji modalnych w języku angielskim, podczas wykładu z gramatyki opisowej tego języka, studenci są w stanie rozpoznać te konstrukcje w autentycznych materiałach językowych. Termin 'konstrukcje modalne' odnosi się tutaj do centralnych i marginalnych czasowników modalnych, ang. „central and marginal modals”¹, także do innych czasowników nacechowanych modalnie, o statusie 'pośrednim', ang. „of intermediate status”². Wiele spośród czasowników wykazujących funkcję pośrednią – plasującą je pomiędzy czasownikami pomocniczymi i głównymi – posiada znaczenia związane z aspektem i czasem oraz modalnością³. Znaczenia modalne są głównie wyrażone poprzez

---

¹ W języku polskim nie występują kategorie gramatyczne, których nazwy odpowiadałyby nazwom angielskich czasowników modalnych z funkcją 'pośrednią', zatem polskie terminy w przybliżeniu tłumaczą poszczególne nazwy, a w niektórych przypadkach podano oryginalne terminy w języku angielskim, zacytowane z literatury przedmiotu. Zob. R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Harlow: Pearson Education Limited 1985/2007, s. 135.

² Tamże.

³ Zob. m.in. F.R. Palmer, *Mood and Modality*, Cambridge 2001, s. 1.

konstrukcje zawierające słowa posiłkowe⁴, jakimi są m.in. centralne czasowniki modalne (*can, could, may, might, shall, should, will/'ll, would/'d, must*⁵). W niniejszym artykule uwaga zwrócona jest częściowo na centralne czasowniki modalne, jedynie odnośnie do aspektu dokonanego (np. ‘*must HAVE done*’) oraz do użycia czasownika modalnego *shall*, który kontrastuje w opisach sytuacji czasu przyszłego z konstrukcjami z operatorem *will*. Spośród modalnych czasowników marginalnych (*dare, need, ought to, used to*⁶) występuje tutaj tylko czasownik *dare*, *odważyć się, ośmielić się, mieć śmiałość*⁷, w połączeniu z podstawową formą czasownika głównego (w konstrukcji ‘DARE DO’). Uwaga koncentruje się również na idiomach modalnych (‘BE *to*’ oraz ‘HAVE *got to*’), na niektórych czasownikach na wpół pomocniczych (‘BE *about to*’, ‘BE *bound to*’, ‘BE *willing to*’) oraz na czasowniku ‘katenatywnym’, zwanym również ‘łańcuchowym’, jakim jest ‘HAPPEN *to*’, którego modalne użycie wskazuje, iż zdarzenie występuje przypadkiem, albo mówiący sygnalizuje swoje oburzenie lub asertywność w związku z przekazywaną treścią. Z kolei czasownik leksykalny *happen*, użyty w konstrukcji, która nie komunikuje modalności, wyraża m.in. neutralne emocjonalnie znaczenie *zdarzyć się, wydarzyć się, dziać się, stać się* oraz *przytrafić się*⁸. Łatwo zatem pomylić go z konstrukcją modalną ‘HAPPEN *to*’, która to połączona z danym czasownikiem leksykalnym dodaje opisanemu przez niego procesowi przypadkowość lub wskazuje na nacechowanie oburzeniem komunikowanej informacji, czy też stanowczością opinii mówiącego, np. “[...] **he just happens to be the best actor in Britain!**” tak się składa, że jest najlepszym aktorem w całej Anglii!”⁹. Aby to sprawdzić w autentycznym kontekście występowania, można porównać następujące dwa fragmenty konkordancji z ‘**happens to**’, pochodzące z korpusu współczesnej amerykańskiej odmiany języka angielskiego COCA¹⁰:

⁴ R. Quirki in., *A Comprehensive Grammar ...*

⁵ Tamże, s. 137.

⁶ Tamże.

⁷ Znaczenia w języku polskim, por. *Wielki multimedialny słownik angielsko-polski polsko-angielski PWN-OXFORD*, Warszawa 2008.

⁸ Definicje i znaczenia w języku polskim, wraz z przykładowymi zdaniem w cudzysłowie, por. *Wielki multimedialny słownik...*

⁹ Tamże.

¹⁰ COCA stanowi akronim Corpus of Contemporary American English, URL: <https://www.english-corpora.org/coca/> [dostęp: 17.11.2021]

1. “8 2008 MAG Sporting News friend. The guy from the Jersey Shore who married a Jersey girl and just [**happens to**] ¹¹ coach the highest-profile sports team in any league at any level. [...]”
2. “2 2002 SPOK CNN_KingWknd, wonderful opportunities for growth and change doesn’t just have to be something that [**happens to**] us. It can be something that we can create. [...]”

Podczas gdy w 1, zakomunikowano w wiadomościach sportowych, że ‘Facet z Jersey Shore, który poślubił dziewczynę z Jersey, **tak się składa**, że trenuje najlepszą drużynę sportową w dowolnej lidze na dowolnym poziomie’, w 2 konkretny redaktor CNN oznajmił, że ‘wspaniałe możliwości rozwoju i zmiany nie muszą być tylko czymś, co **się nam przytrafia**. To może być coś, co możemy sami stworzyć’. Okazuje się zatem, że wyrażenie w 1 ‘happens to coach’, *tak się składa, że trenuje* (kogoś), jest nacechowane modalnie, a w 2 ‘happens to us’, *przytrafia się nam*, posiada znaczenie dosłowne, z czego może wynikać problem w odróżnieniu konstrukcji modalnej ‘HAPPEN to’ od czasownika leksykalnego *happen*. Autorka niniejszej pracy zaprojektowała zadanie w aplikacji MS Teams w zespole klasowym wykładu z gramatyki opisowej języka angielskiego, gdyż wiele spośród konstrukcji modalnych prezentowanych na wykładzie w trybie zdalnym mogło być pod jakimś względem problematycznych do przyswojenia dla studentów, dla których Internet był wówczas naturalnym medium podczas studiowania. Zadanie stanowiło badanie, które skupiło się na wyżej wymienionych konstrukcjach modalnych, w kontekście, jakim są liczne fragmenty dyskursu w korpusach języka angielskiego COCA i BNC¹², dostępnych poprzez ogólną bazę korpusów języka angielskiego „BYU Corpora”¹³. Termin ‘konstrukcje modalne’ przywołuje tutaj podejście do konstrukcji w gramatyce kognitywnej Ronalda Langackera¹⁴.

Langacker¹⁵ postrzega konstrukcje jako związki symboliczne formy i znaczenia o wzrastającym stopniu złożoności, co można powiązać z kon-

¹¹ W nawiasach kwadratowych ujęte są zmiany dokonane w zacytowanych fragmentach tekstu, w cytatach z konkordancji korpusu językowego zmiany dotyczą wyeksponowania tłustym drukiem wyszukiwanych wyrażień.

¹² BNC stanowi akronim The British National Corpus: <https://www.english-corpora.org/bnc/> [dostęp: 15.12.2020 i 20.03.2021]

¹³ URL: <https://www.english-corpora.org/> [dostęp: 17.11.2021]

¹⁴ R. W. Langacker, *Foundations of Cognitive Grammar. Volume I Theoretical Prerequisites*, Stanford 1987.

¹⁵ Tamże.

strukcjami włączającymi centralne czasowniki modalne, jak ‘*MUST do*’, czy ‘*MUST have done*’, oraz inne czasowniki modalne, jak ‘*BE to*’, ‘*HAVE got to*’, ‘*BE about to*’, ‘*BE bound to*’, ‘*BE willing to*’ i ‘*HAPPEN to*’, z określonym czasownikiem leksykalnym, wraz z jego argumentami w strukturze całego zdania. Zatem wymienione czasowniki modalne, występujące w przykładach użycia zaczerpniętych z autentycznych źródeł występowania języka angielskiego, nawiązują do tezy o symbolizacji¹⁶, zasygnalizowanej w Części pierwszej, także do tezy o znaczeniu encyklopedycznym¹⁷ oraz o uzusie językowym¹⁸, ukazanych na przykładach konstrukcji modalnych w korpusie w Części drugiej. Wymienione tezy wywodzą się z językoznawstwa kognitywnego, z kolei korpusy są narzędziem badań w językoznawstwie korpusowym¹⁹. Część trzecia zaprezentuje metodę, a czwarta przedstawi wyniki i spostrzeżenia z 64 prac studentek i studentów pierwszego semestru studiów pierwszego stopnia filologii angielskiej ATH w Bielsku-Białej, w ramach zdalnej formy wykładu z gramatyki opisowej języka angielskiego podczas pandemii koronawirusa. Prace wykonane były pod koniec semestru zimowego w roku akademickim 2020/21 w oparciu o cytaty zaczerpnięte ze źródeł autentycznego języka angielskiego. Część piąta wyeksponuje ogólne wnioski z przeprowadzonego badania, a szósta przypomni tezy językoznawstwa kognitywnego, z którymi połączone będą te wnioski.

Opisane badanie jest szczególne ze względu na pandemiczną sytuację, która spowodowała, że kontakt wykładowcy ze studentami był tylko zdany; nie było też wcześniejszych zajęć prowadzonych w systemie stacjonarnym z grupą. Poza tym studenci, którzy w kilku poprzedzających pracach byli zaznajomieni przez wykładowcę z zadaniami w aplikacji MS Teams na bazie korpusów języka angielskiego, samodzielnie wyszukiwali adekwatne fragmenty dyskursu z konkretnymi konstrukcjami. Mieli przy tym do dyspozycji olbrzymie bazy danych, gdzie wyrazy z konstrukcji mo-

¹⁶ Tamże.

¹⁷ ‘Semantyka encyklopedyczna’, m.in. ‘domeny pojęciowe’ w R. W. Langacker, *Foundations of Cognitive Grammar...*; ‘ramy semantyczne’ w C. Fillmore, *Frame semantics and the nature of language*, „Annals of the New York Academy of Sciences: Conference on the Origin and Development of Language and Speech” 1976, z. 280, 20–32; C. Fillmore, *Scenes-and-frames Semantics*, [w:] *Linguistic Structure Processing* (s. 55–82), red. A. Zampolli, Amsterdam 1977.

¹⁸ M.in. M. Tomasello, *Constructing a language: a usage-based theory of language acquisition*, Cambridge, MA 2003; Joan Bybee, *Language, Usage and Cognition*, Cambridge UK 2010.

¹⁹ Zob. np. J. Sinclair, *Corpus, Concordance, Collocation (Describing English Language)*, Oxford 1991; E. Tognini-Bonelli, *Corpus Linguistics at Work*, Amsterdam 2001; A. O’Keeffe i M. McCarthy, red., *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics*, Abingdon i New York 2010.

dalnych również występują w konstrukcjach, które nie są nacechowane modalnie. Inne opisane badania koncentrują się na stacjonarnym nauczaniu czasowników modalnych w kontekście występowania, np. odnośnie do modalności w dyskursie prezentowanym podczas przykładowej lekcji w artykule Hity²⁰, czy badania opisane w rozprawie doktorskiej Howarda²¹, w których odkrywa on, iż struktury modalne przedstawione w podręczniku kursowym różnią się w pewnym stopniu od struktur w mówionym języku z fragmentów korpusu. Natomiast interesujące badanie jakościowe użycia czasowników modalnych w odmianie malezyjskiej języka angielskiego, w kontraście z odmianą brytyjską, przeprowadzone było poprzez troje badaczy²² w malezyjskiej szkole średniej. Termin ‘konkordancje’ z czasownikami modalnymi odnosił się w owym badaniu do wypracowań uczniów z czasownikami modalnymi najczęściej przez nich używanymi. Z kolei Akeel²³ w opublikowanej pracy magisterskiej opisała zastosowanie angielskich centralnych czasowników modalnych w tekstach akademickich tworzonych przez arabskich użytkowników języka angielskiego, w porównaniu z rodzimymi użytkownikami tego języka. Inna praca²⁴ porównuje pod względem czasowników modalnych kontekst konwersacyjnych sekcji podręczników do nauki języka angielskiego z korpusem COCA. Ponadto C. Norberg²⁵ i T. Norberg²⁶ analizują w swoich osobnych tekstach wykorzystanie korpusów języka angielskiego w procesie glottodydaktycznym.

²⁰ J. A. Hita, *Teaching modality in Context: A sample lesson*, [w:] *Systemic Functional Linguistics in Use*. Odense Working Papers in Language and Communication 29 (s. 365–380), red. N. Nørgaard, 2008, URL: https://www.academia.edu/2533075/Teaching_Modality_in_Context_A_Sample_Lesson [dostęp: 17.11.2021].

²¹ M. J. Howard, *A Multimodal Perspective on Modality in the English Language Classroom*, London Metropolitan University 2015, URL: http://repository.londonmet.ac.uk/1288/1/HowardMichael%20-%20Final%20full%20thesis_Redacted.pdf [dostęp: 17.11.2021].

²² M. E. Vethamani, U. K. Abd Manaf i O. Akbari, *ESL Learners' Use of English Modals in Narrative Compositions: Syntactic and Semantic Accuracy*, „TEFLIN Journal” 2008, 19(2), s. 141–159 <https://core.ac.uk/download/pdf/233167242.pdf> [dostęp: 17.11.2021].

²³ E. S. Akeel, *A corpus-based study of modal verbs in academic writing of English native speakers and Saudis*, University of Reading, Department of English Language and Applied Linguistics, Pobrano z „Arab World English Journal” 2020, nr 242, s. 1–71, DOI:10.24093/awej/th.243, <https://dx.doi.org/10.24093/awej/th.243> [dostęp: 17.11.2021].

²⁴ I. N. Oktavianti, A. Fajria, *Modal Verbs in a Curriculum-Based EFL Textbook of Senior High School in Indonesia: A Corpus-Based Study*, „TESOL International Journal” 2021, 16(5), s. 171–204.

²⁵ C. Norberg, M. Nordlund, *A corpus-based study of lexis in L2 „English textbooks*. *Journal of Language Teaching and Research*” 2018, nr 9 (3), s. 463. <https://doi.org/10.17507/jltr.0903.03>.

²⁶ T. Nordberg, *Modality as portrayed in Finnish upper secondary school textbooks: A corpus-based approach*, University of Helsinki 2010.

Niniejszy tekst łączy kontekstowe ukazanie wybranych konstrukcji modalnych ze znaczeniem encyklopedycznym w językoznawstwie kognitywnym. Natomiast same konstrukcje modalne kojarzy z tezą o uzusie i symbolizacji w gramatykach lingwistyki kognitywnej, w badaniu opartym na konkordancjach wybranych korpusów języka angielskiego. Zmierza do ustalenia, które konstrukcje modalne, spośród uczestniczących w badaniu, sprawią studentom największy problem w rozpoznaniu w obszernych konkordancjach korpusowych i dlaczego tak się dzieje.

1. Teza o symbolizacji w odniesieniu do wybranych konstrukcji modalnych

Teza o symbolizacji, obok tezy o uzusie językowym, należy do głównych zasad kognitywnych podejść do gramatyki. W tezie o symbolizacji, według Langackera²⁷, status jednostki osiągnięty jest przez symboliczne połączenie pomiędzy strukturą semantyczną i fonologiczną w **jednostkę symboliczną**, reprezentującą w gramatyce kognitywnej strukturę leksykalną i gramatyczną. Langacker twierdzi, iż najprostszą jednostką symboliczną jest pojedynczy morfem, w którym zarówno struktura semantyczna, jak i fonologiczna, uczestniczą w związku symbolicznym jako całości poddawane analizie. Co więcej, Langacker postuluje, iż podstawowe jednostki symboliczne łączą się w coraz bardziej złożone struktury symboliczne, które w całości są często postrzegane jako jednostki. W opinii Langackera, gramatyka zawiera obszerny inwentarz konwencjonalnych wyrażen, które nie są ograniczone do jednostek leksykalnych uznawanych tradycyjnie. Natomiast gramatyczne wzory, czyli konstrukcje, zdaniem Langackera, są analizowane jako **schematyczne** jednostki symboliczne, które różnią się pomiędzy sobą nie pod względem rodzaju, ale tylko stopniem złożoności. W głównym twierdzeniu Langackera²⁸, gramatyka języka stanowi inwentarz jednostek językowych. Zatem w niniejszej części wybrane ‘wyrażenia’ modalne są zaprezentowane jako konstrukcje.

---

²⁷ R. W. Langacker, *Foundations of Cognitive Grammar ...*, s. 58.

²⁸ Tamże, s. 63.

2. Tezy o znaczeniu encyklopedycznym i uzusie językowym w odniesieniu do wybranych konstrukcji modalnych

W językoznawstwie kognitywnym termin *znaczenie encyklopedyczne* danego wyrażenia przywołuje ogólną wiedzę uzyskaną na podstawie faktycznych przypadków użycia języka. Langacker²⁹ demonstruje encyklopedyczny pogląd na semantykę leksykalną, uważając pogląd słownikowy za problematyczny.

Według Langackera³⁰ jednostka leksykalna nie posiada ściśle określonego znaczenia, gdyż jej wartość semantyczna spoczywa w konwencjonalnych ścieżkach dostępu do nieskończonych domen wiedzy, z których niektóre są częściej odwiedzane aniżeli inne. Langacker uważa, iż znaczenie wyrażenia obejmuje rozległe, wielowymiarowe pojęciowe obszary wiedzy, którymi jest wspierane i przez nie wiązane. Pomiędzy aspektami danego obszaru wiedzy są, zdaniem Langackera, pojęcia wywołane lub wykreowane za sprawą poprzedzającego dyskursu; zaangażowanie się w zdarzenie mowne, jako część interakcji interlokutorów; branie pod uwagę kontekstów: fizycznego, społecznego i kulturowego; oraz wszystkie odpowiednie domeny wiedzy, jaka czerpana jest z doświadczenia.

Twierdzenie Geeraerts, że gramatyka jest oparta na użyciu języka³¹, wiąże się z podejściem Langackera³² w gramatyce kognitywnej, nazwanym „usage-based approach”, ‘podejściem opartym na użytkowaniu’. Zgodnie z nim, dużą wagę przywiązuje się do faktycznego wykorzystania systemu językowego i wiedzy użytkownika języka o tym zastosowaniu. Gramatyka odpowiada za znajomość przez niego pełnego zakresu konwencji językowych, niezależnie od tego, czy owe konwencje można podciągnąć pod bardziej ogólne stwierdzenia. Konwencje językowe zakodowane są w kordancjach korpusów języka, np. korpusu BNC, z którego fragmenty dyskursu z poszczególnymi konstrukcjami modalnymi, badanymi w niniejszej pracy, zacytowane są w punktach od 1 do 9 poniżej.

²⁹ R. W. Langacker, *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*, Oxford 2008, s. 41.

³⁰ Tamże, s. 42.

³¹ D. Geeraerts, *Introduction: A rough guide to Cognitive Linguistics*, [w:] *Cognitive Linguistics: Basic Readings*, red. D. Geeraerts, Berlin 2006, s. 13.

³² R. W. Langacker, *Foundations of Cognitive Grammar: Volume I Theoretical Prerequisites*, Stanford, California 1987, s. 494.

1. Konstrukcja ‘**must HAVE DONE**’, gdzie ‘DONE’ symbolizuje czasownik leksykalny w formie imiesłowu czasu przeszłego:

a. “H98 W_fict_prose, ‘Athelstan nodded.’ We also know that if Vechey committed suicide he [**must have done it**] in the early hours, just before dawn. Correct?’ ” (1)³³

b. “GT6 W_biology q.v. thought him both learned and mercenary, and both observations appear just. He [**must have been charming and amenable**] to have earned the approval of the secretaries of state” (2)

W 1a predykat “he must have done it” oznacza wniosek, iż *musiał to popęłnić* (int.³⁴ D. Ch.), a predykat “must have been charming and amenable” w 1b komunikuje przypuszczenie, iż *musiał być czarujący i otwarty* (int. D. Ch.). Konstrukcja ‘**must HAVE**’, z czasownikiem leksykalnym w formie imiesłowu czasu przeszłego, ang. *past participle*, ma znaczenie dokonanej (logicznej) konieczności, zakodowanej w czasowniku głównym.

2. Konstrukcja ‘**DARE DO**’³⁵, „odważ|yć, -ać się, ośmiel|ić, -ać się, mieć śmiałość”³⁶ coś zrobić:

a. “KCN S_conv as new curtains! (pause) They try to bother (pause) them. (pause) And [**I dare say**], like these he said they (pause) they’ve paid for their caravan,” (11)

b. “KCN S_conv hundred and eighty people on the s-- cleaning staff in the season. (SP:PSOFG) [**I dare say**]. (SP:PSOFH) One hundred and eighty people. (SP:PSOFF) Mm. (SP:PSOFG) (unclear) a couple” (12)

Zarówno w 2a, jak i w 2b, oznajmujące zdanie składowe “I dare say” oznacza *zapewne, przypuszczam*³⁷, co stanowi potwierdzenie wypowiedzianego osądu.

³³ Numer fragmentu dyskursu w konkordancji BNC

³⁴ Skrót ‘int.’ oznacza interpretację Doroty Chłopek (D. Ch.).

³⁵ W konstrukcjach od 2 do 9 ‘DO’ symbolizuje czasownik leksykalny w formie bezokolicznika o angielskiej nazwie ‘bare infinitive’, w dosłownym tłumaczeniu na język polski ‘nagi bezokolicznik’, czyli bez wyrazu *to*, który poprzedza angielski czasownik występujący w formie bezokolicznika

³⁶ Zob. *Wielki multimedialny słownik...*, z definicji nr II *Modal aux, modalny pomocniczy*

³⁷ Zob. tamże, definicja II I.

3. Konstrukcja ‘**WE/I shall DO**’, „my/ja coś zrobimy/zrobię”:

a. “KBO S_conv n’t know I was on record and er I withdraw all the remarks and [**I shall deny**] everything in court. (SP:PS009) And anything you say may be taken down they” (1)

b. “FUG S_unclassified competitors in the a-- areas which we consider to be most profitable. (pause) [**We shall place**] our advertising where it will be most cost effective. (pause) And we shall” (17)

W 3a, “I shall deny”, *zaprzeczę*, jak i w 3b, “We shall place”, *umieścimy*, z następującymi po sobie argumentami, w formalnym rejestrze językowym opisują, co zdarzy się w przyszłości.

4. Konstrukcja ‘**BE about to DO**’, „właśnie mieć coś zrobić”³⁸:

a. “KCU S_conv was then I had three, yeah, good (SP:PS0GJ) Oh (SP:PS0GK) [**I was just about to get rid of that**] (SP:PS0GF) Oh shucks”(2)

b. “BP9 W_fict_prose ?’ She glanced sideways with disguise at the Canadian.’ [**I was just about to go over to the station**] when that arrived.’ That, as if (SP:PS0GG) Six, one, two,” (23)

W 4a i 4b, formułą “I was just about to”, *właśnie miałem/łam coś zrobić*, opisane są zamiary podjęte w czasie przeszłym, które najpewniej się nie ziściły.

5. Konstrukcja ‘**BE to DO**’, „mieć coś zrobić”³⁹:

a. “A08 W_fict_prose circuit training with Korchnoi and the Brighton and Hove Albion football team. [**If I am to do what you asked**], he wrote, you will have to co-operate.” (7)

b. “AD1W_fict_prose someone’s time.” [**So, nothing is to be done. I am to remain ill and without treatment, I am to carry on with the exhausting**]” (23)

³⁸ Zob. tamże, definicja I 1.

³⁹ Zob. tamże, definicja IV 1.

Modalny idiom ‘BE to DO’ zrealizowany jest w jednym zdaniu składowym w 5a “If I am to do what you asked”, *jeśli ja mam wykonać to, o co prosisz/łaś* (int. D. Ch.), oraz w trzech zdaniach w 5b “So, nothing is to be done”, *więc nic nie będzie zrobione*, “I am to remain ill and without treatment”, *mam pozostać chory/a i bez leczenia*, oraz “I am to carry on with the exhausting”, *mam dalej być wyczerpany/a* (int. D. Ch.).

6. Konstrukcja ‘HAVE got to DO’, „musieć coś zrobić”:

a. KCH S_conv do that with people coming in from the outside is that [**British Gas (pause) have got to keep pushing their prices up**] to make it worthwhile for somebody else to come (11)

b. J3W S_meeting There is no need for any concern at the present time but [**the problems have got to be addressed because they won’t go away**]. So Ma’am I have pleasure (51)

Modalny idiom ‘HAVE got to DO’ oznacza konieczność przeprowadzenia pewnych działań, w 6a “British Gas [...] have got to keep pushing their prices up”, *Brytyjski Gas musi dalej podnosić ceny* (int. D. Ch.), oraz w 6b “the problems have got to be addressed because they won’t go away”, *trzeba zająć się problemami, ponieważ same nie znikną* (int. D. Ch.)

7. Konstrukcja ‘BE bound to DO’, modalny czasownik na wpół pomocniczy:

a. “A0D W_fict_prose behave yourself.’ She forced me back into the hall, [**where I was bound to run into Father**]. There was nothing for it: I would have to” (6)

b. “AC5 W_fict_prose dark round here,’ she whispered. [**Somebody in the blackness around them was bound to be listening**].’ You can say that again,’ said Gloria.” (8)

‘BE bound to DO’ oznacza, iż opisane zdarzenie na pewno będzie miało miejsce w przyszłości, albo jest nieuniknione w teraźniejszości, czy też było nieuniknione w przeszłości. W 7a „where I was bound to run into Father”, *wcześniej czy później musiałem/łam wpaść na Ojca* (int. D. Ch.), a w 7b „Somebody in the blackness round them was bound to be listening”, *ktos w ciemności wokół nich musiał słuchać* (int. D. Ch.).

8. Konstrukcja ‘**BE willing to DO**’, modalny czasownik na wπόł pomocniczy:

a. “EDN W_fict_prose her house when she wanted to go off to Jarvis Stringer’s. [**Cecilia was willing to do anything to make up to Tina for the deprivations of her childhood**],” (24)

b. “EFJ W_fict_prose, he’s not willing to let bygones be bygones.’ Though [**he was willing to accept a goose at Christmas**], apparently.’ They’re always fine birds” (25)

‘**BE willing to DO**’ oznacza, iż ktoś jest skłonny coś zrobić lub chętnie to wykona, co ilustrują fragmenty dyskursu w 8a „Cecilia was willing to do anything to make up to Tina for the deprivations of her childhood”, *Cecylia była skłonna wszystko zrobić, by zrekompensować Tinie niedostatki jej dzieciństwa* (int. D. Ch.), oraz w 8b „he was willing to accept a goose at Christmas”, *on był skłonny przyjąć gęś w Święta Bożego Narodzenia* (int. D. Ch.).

9. Konstrukcja ‘**HAPPEN to DO**’, czasownik ‘katenatywny’:

a. “KBC S_conv pick a pound and pick a number out. (SP:PS1AA) Oh. (SP:PS1AD) [**I just happened to pick**], I picked [**the favourite**] and everyone was going (whispering) (unclear)2. (SP:KBCPSUNK) Look” (6)

b. “KDW S_conv who’s going and (pause) who’s due to use the place. (pause) [**He happened to come in**] (pause) on (SP:PS1J9) Are you allowed to go in there? (SP:PS1C1)” (25)

W 9a i 9b ‘**HAPPEN to**’ łączy się z czasownikiem głównym, który opisuje przypadkowo wykonaną czynność; w 9a „I just happened to pick [...] the favourite”, *przypadkowo wybrałem/łam coś ulubionego* (int. D. Ch.), a w 9b „He happened to come in”, *on przypadkowo wszedł (do środka)* (int. D. Ch.).

Od 1 do 9 zilustrowane jest użycie konstrukcji modalnych, w których forma czasownika leksykalnego – symbolizowana przez ‘**DONE**’ w 1 i ‘**DO**’ w pozostałych konstrukcjach – nie występowała w zadaniu wykonywanym przez studentów, gdyż zdradziłyby cały wzór, który trzeba było rozpoznać.

3. Metoda

W niniejszej części omówiony zostanie sposób przeprowadzenia badania. Odbyło się ono za pomocą aplikacji MS Teams w zespole klasowym wykładu z gramatyki opisowej języka angielskiego w okresie zajęć prowadzonych w formie zdalnej w semestrze zimowym roku akademickiego 2020/21, w czasie izolacji spowodowanej panującą pandemią koronawirusa. Wszystkie zajęcia odbywały się wówczas poprzez aplikację internetową, a praca studentów z wykładowcą i wykładowcy ze studentami była wyłącznie wirtualna.

Celem badania było ustalenie stopnia, w jakim, po teoretycznej prezentacji materiału językowego podczas wykładu w zdalnej formie w okresie kształcenia w aplikacji MS Teams, studenci bielskiej anglistyki są w stanie zidentyfikować określone konstrukcje modalne w autentycznym kontekście ich występowania, w korpusach języka angielskiego odmiany brytyjskiej – BNC – i amerykańskiej – COCA. Badanie występowało w formie zadania w aplikacji MS Teams, przeznaczonego do rozwiązania w okresie całej doby. Nawiązywało do założeń językoznawców korpusowych, Bibera, Conrad i Reppen⁴⁰, iż podejście oparte na korpusie umożliwi kontakt z językiem i czynnikami kontekstowymi w tym samym czasie, co przywołuje tezę o uzusie językowym i o znaczeniu encyklopedycznym w językoznawstwie kognitywnym. Biber⁴¹ akcentował wagę rejestru językowego w studiowaniu i użyciu gramatyki danego języka, argumentując, iż najbardziej funkcjonalne opisy danej cechy gramatycznej nie sprawdzą się w odniesieniu do całego języka. Raczej to charakterystyka środowiska tekstu współgra z różnicami rejestru, więc, zdaniem Bibera, solidne wzory użycia w poszczególnym rejestrze często okazują się jedynie słabymi wzorami w innych rejestrach. Zatem wyczerpująca analiza funkcjonalna musi ująć wzory użycia w różnych rejestrach, co Biber wspiera ilustracją interakcji gramatyki, jej zastosowania i rejestru, z analizą opartą na korpusie językowym, pochodzącym z książki⁴², której Biber jest współautorem, o gramatyce języka angielskiego w mowie i piśmie. Studenci znali tę pozycję, gdyż jest ona włączona do listy

⁴⁰ D. Biber, S. Conrad i R. Reppen, *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*, Cambridge University Press, Cambridge 1998.

⁴¹ D. Biber, *Corpus Linguistics and the Study of English Grammar*, "Indonesian Journal of English Language Teaching" 2005, 1(1).

⁴² D. Biber, S. Johansson, G. Leech, S. Conrad i E. Finegan, *Longman Grammar of Spoken and Written English*, Harlow 1999.

lektur gramatyki opisowej języka angielskiego i niektóre wykłady były na niej oparte.

Wartością dodaną zdalnej formy wykładów było to, że Internet stał się podstawowym ‘środowiskiem’ i narzędziem studiowania, co przybliżyło korzystanie z internetowych korpusów języka angielskiego. Ponadto poprzez szczegółową instrukcję podaną we wpisach zespołu klasowego wykładu w ramach aplikacji MS Teams, przed zadaniem stanowiącym badanie, została studentom przedstawiona aplikacja „AntConc”⁴³. Służy ona do gromadzenia konkordancji, baz danych korpusowych z określonym hasłem wyszukiwania. Źródło to miało ułatwić studentom zapisywanie w notatniku komputera rezultatów wyszukiwania realizacji określonych konstrukcji w kontekście występowania, ich łatwe odszukiwanie w konkretnym pliku i analizowanie fragmentów dyskursu z różnych rejestrów języka angielskiego.

Opisane tutaj badanie było oparte na dwóch korpusach języka angielskiego – BNC i COCA – do wyboru przez studentów, w postaci konkordancji z określonymi konstrukcjami modalnymi. Wcześniej studenci pierwszego roku filologii angielskiej ATH, w roku akademickim 2020/21, korzystali z korpusów językowych, gdyż były im one systematycznie przybliżane przez autorkę niniejszej pracy w rozmaitych zadaniach w aplikacji MS Teams zespołów klasowych ćwiczeń z gramatyki opisowej języka angielskiego. Celem badania było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: które konstrukcje modalne są najtrudniejsze do rozpoznania przez studentów bielskiej anglistyki w autentycznym kontekście występowania oraz: dlaczego konceptualizacja konkretnych konstrukcji modalnych przebiega niepoprawnie.

Po półtoragodzinnym wykładzie nt. konstrukcji modalnym w języku angielskim, poprowadzonym w zespole klasowym przedmiotu gramatyka opisowa języka angielskiego w aplikacji MS Teams, zostało w niej przygotowane zadanie. Polecenia były ujęte w dokumencie programu Word w formie szczegółowej instrukcji postępowania. Podane były adresy internetowe korpusów BNC, brytyjskiej odmiany języka angielskiego, oraz COCA, amerykańskiej odmiany języka angielskiego, łącznie z przykładowymi dwoma fragmentami dyskursu z konstrukcjami modalnymi, które nie występowały w zadaniu (*‘should have’* i *‘BE likely to’*). Dokument ten przeznaczony był

⁴³ AntConc to darmowe internetowe ‘narzędzie’ oferowane przez L. Anthony’ego do analizy korpusu, tworzenia konkordancji oraz studiowania tekstu, dostępne na stronie internetowej URL: <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/> [dostęp: 18.11.2021r.].

do edycji poprzez skopiowanie cytatu z wybranego korpusu oraz poprawne zacytowanie go pod nazwą określonej konstrukcji. Zadanie polegało na wyszukaniu w ciągach konkordancji danego korpusu po jednym fragmencie dyskursu dla prawie wszystkich konstrukcji modalnych z punktów od 1 do 9 w części poprzedniej (1. '*must have*'; 2. '*DARE do*'; 3. '*WE/I shall*'; 4. '*BE about to*'; 5. '*BE to*'; 6. '*HAVE got to*'; 7. '*BE bound to*'; 8. '*BE willing to*'; 9. '*HAPPEN to*'). Konstrukcja '*BE about to*' wystąpiła dwukrotnie w tym samym zadaniu, zatem należało rozpoznać ją w dwóch fragmentach dyskursu i zacytować dwa razy. W sumie można było uzyskać 20 punktów z całego zadania, po dwa za każdy poprawny cytat.

4. Ustalenia i dyskusja – analiza prac studentów

W bieżącej części udzielona będzie odpowiedź na pytanie odnośnie do konstrukcji modalnych wymienionych od 1 do 9 powyżej, które z nich nastęrczają najczęściej problemów studentom pierwszego roku bielskiej anglistyki podczas zdalnej formy wykładów z gramatyki opisowej języka angielskiego; także, jakie mogą być tego przyczyny. W rezultacie przeprowadzonego badania, okazało się, iż nieprawidłowo rozpoznane niektóre konstrukcje modalne znalazły się w większości prac spośród 64 złożonych w formie zadania w aplikacji MS Teams. Za wynik od 18 do 20 punktów, co stanowi wartość 90 i więcej procent poprawnie rozpoznanych konstrukcji modalnych, przyznawano ocenę bardzo dobrą, którą uzyskały 22 osoby na 64 uczestników badania.

Liczbę odpowiadającą poprawnie rozpoznany w autentycznym kontekście występowania konstrukcjom oraz błędnie dobranym cytatami przedstawia Tabela 1.

Tabela 1. Dystrybucja konstrukcyjnie trafnie dobranych fragmentów i błędnie rozpoznanych

Lp.	Konstrukcja modalna	Liczba rozpoznanych poprawnie	Liczba rozpoznanych błędnie
1.	<i>must have</i>	54	10
2.	DARE DO	51	13
3.	WE/I <i>shall</i>	64	0
4.	BE <i>about to</i>	64	0
5.	BE <i>to</i>	44	20

6.	HAVE <i>got to</i>	61	3
7.	BE <i>bound to</i>	56	8
8.	BE <i>willing to</i>	64	0
9.	HAPPEN <i>to</i>	32	32
Całkowita liczba i procent		490 = około 85%	86 = około 15%

Z kolei Tabela 2 prezentuje dane dotyczące najlepszych rezultatów wyszukiwania fragmentów dyskursu z określonymi konstrukcjami modalnymi – od 1 do 9.

Tabela 2. Najlepsze wyniki punktowe z rozpoznawania poprawnych konstrukcji

Lp.	Ilość otrzymanych punktów na 20 możliwych	Liczba prac z danym rezultatem	Procent
1.	20	18	28
2.	19	20	31
3.	18	15	23
Razem		53	82

Natomiast w Tabeli 3 uwaga poświęcona jest pracom, w których wystąpiło najmniej błędnie rozpoznanych konstrukcji modalnych, jedna lub dwie. Zastanawia nas tutaj rodzaj konstrukcji modalnych, które, w przedziale punktów wymaganych na ocenę bardzo dobrą, zostały błędnie zinterpretowane we fragmentach dyskursu w korpusach BNC lub COCA. Tabela 3 osobno ujmuje każdą konfigurację błędnie rozpoznanych konstrukcji modalnych.

Tabela 3. Konstrukcje modalne niepoprawnie rozpoznane w przedziale punktów 18 i 19

Lp.	Konstrukcja modalna nr 1	Konstrukcja modalna nr 2	Liczba prac
1.	HAPPEN <i>to</i>		9
2.	HAPPEN <i>to</i>	<i>must have</i>	2
3.	<i>must have</i>		1
4.	<i>must have</i>	HAPPEN <i>to</i>	1

5.	<i>must have</i>	BE <i>to</i>	1
6.	BE <i>to</i>		6
7.	BE <i>to</i>	HAPPEN <i>to</i>	6
8.	HAVE <i>got to</i>		1
9.	HAVE <i>got to</i>	HAPPEN <i>to</i>	1
10.	DARE DO		2
11.	DARE DO	HAPPEN <i>to</i>	3
12.	BE <i>bound to</i>	HAPPEN <i>to</i>	2
Razem			35

W ostatniej tabeli miejsce poświęcono pracom, w których błędnie dobrano z korpusu trzy lub więcej fragmentów dyskursu. Istotne są tutaj liczby dotyczące połączeń typów niewłaściwie rozpoznanych konstrukcji modalnych w danej pracy oraz, które konstrukcje w nich dominują. Z Tabeli 1 wynika, że konstrukcja 'BE *about to*' była rozpoznana poprawnie w obydwu przytoczonych fragmentach dyskursu w każdej pracy, obok właściwie zidentyfikowanych w pojedynczych przykładach użycia 'WE/I *shall*' oraz 'BE *willing to*'.

Tabela 4. Konstrukcje modalne niepoprawnie rozpoznane w przedziale punktów 17 i mniej

Lp.	Konstrukcja modalna nr 1	Konstrukcja modalna nr 2	Konstrukcja modalna nr 3	Konstrukcja modalna nr 4	Liczba prac
1.	DARE DO	BE <i>to</i>	BE <i>bound to</i>		2
2.	HAPPEN <i>to</i>	BE <i>to</i>	BE <i>bound to</i>		1
3.	DARE DO	<i>must have</i>	BE <i>bound to</i>		1
4.	DARE DO	BE <i>to</i>	HAPPEN <i>to</i>		3
5.	DARE DO	<i>must have</i>	HAPPEN <i>to</i>		1
6.	DARE DO	HAVE <i>got to</i>	BE <i>bound to</i>	HAPPEN <i>to</i>	1
7.	<i>must have</i>	BE <i>to</i>	BE <i>bound to</i>	HAPPEN <i>to</i>	1
8.	<i>must have</i>	DARE DO	BE <i>to</i>	HAPPEN <i>to</i>	1
Razem					11

Podczas gdy Tabela 1 zawiera szczegółowe dane liczbowe i jakościowe dotyczące poprawnie oraz błędnie rozpoznanych konstrukcji modalnych w autentycznym kontekście występowania w korpusach języka angielskiego,

Tabela 2 mieści dane ilościowe związane z najlepszymi rezultatami, łącznie z wynikiem 20 punktów zdobytych w 18 pracach. Natomiast w 35 pracach studenci uzyskali 19 i 18 punktów spośród 20 możliwych do zdobycia i również otrzymali ocenę bardzo dobrą. Toteż dane jakościowe i ilościowe w Tabeli 3 związane są z punktacją dla oceny bardzo dobrej, poza maksymalnym wynikiem 20 punktów za bezbłędnie wykonane zadanie. Zbadano tu, jakie konstrukcje modalne były błędnie rozpoznane przez studentów, którzy uzyskali najlepszą ocenę z omawianego zadania. Zarówno w Tabeli 1, jak i w Tabeli 3, dominuje konstrukcja modalna ‘HAPPEN *to*’, która była błędnie rozpoznawana ze względu na czasownik leksykalny *happen*, łączący się z wyrazem *to* w znaczeniu *zdarzyć lub przydarzyć się* (komuś), do czego nawiązano we Wstępie do niniejszej pracy. Oprócz *happen*, również *dare* występuje w kontekście użycia jako czasownik przechodni, który nie jest nacechowany modalnie. W trzecim znaczeniu, słownik objaśnia *dare* w następujący sposób: „*vt to dare sb to do sth* rzucić (komuś) wyzwanie, żeby coś zrobił; **I dare you to say it to her!** spróbuj jej to powiedzieć!; **go on, I dare you!** no dalej, spróbuj!”⁴⁴. Zatem nie dziwi, iż w Tabeli 3 również występuje konstrukcja ‘DARE DO’, obok modalnej konstrukcji ‘*must have*’, w której czasownik pomocniczy *have* był postrzegany jako przechodni czasownik leksykalny *have*, w znaczeniu *mieć*, w pierwszej definicji słownika: „**1.** (possess) mieć; posiadać liter; **she has a dog** ona ma psa; **I have (got) a car** mam samochód”⁴⁵. Przytoczona definicja sugeruje, iż znaczenie czasownika *have* w niej ujęte miało wpływ na interpretację konstrukcji modalnej ‘HAVE *got to*’, gdzie wyraz *got* nie jest elementem opcjonalnym. Podobnie problematyczna jak ‘HAPPEN *to*’ była konstrukcja modalna ‘BE *to*’, w niektórych pracach przedstawiona jako *to be, być*. W Tabeli 4, z kolei, skompilowano dane jakościowe typu konstrukcji modalnej oraz ilościowe dotyczące liczby prac zawierających trzy lub cztery błędnie rozpoznane konstrukcje modalne, pomyłki nie przekroczyły ostatniej liczby. Dane w Tabeli 4 powielają jakościowe rezultaty z Tabeli 3. Suma danych ilościowych w Tabeli 4, równa 11 pracom z trzema lub czterema błędnie rozpoznanymi konstrukcjami modalnymi, wraz z 35 pracami mieszczącymi dwie lub jedną niewłaściwie rozpoznaną konstrukcję, oraz 18 zadań poprawnie wypełnionych, daje wynik 64 prac, które brały udział w badaniu.

⁴⁴ Źródło definicji: *Wielki multimedialny słownik...*

⁴⁵ Tamże.

5. Wnioski

Z analizy wszystkich 64 prac można wysnuć następujące wnioski odnośnie do błędnie dobieranych fragmentów dyskursu dla ukazania znaczeń dziewięciu wybranych tutaj konstrukcji modalnych. Wszystkie cytaty z centralnymi czasownikami modalnymi, najlepiej znanymi uczącym się języka angielskiego w polskich szkołach, jak *shall* w konstrukcji ‘WE/I *shall*’ w punkcie 3 w Tabeli 1 i *will* w konstrukcji ‘BE *willing to*’ w punkcie 8, również z łatwo identyfikowaną modalną konstrukcją drugoplanową ‘BE *about to*’ w punkcie 4, były trafnie wyselekcjonowane. Natomiast idiomatyczna konstrukcja modalna ‘BE *to*’ w punkcie 5, której znaczenie jest podobne do posiadanego przez ‘BE *about to*’, była błędnie rozpoznana we fragmentach dyskursu w 20 pracach. Mniej, gdyż tylko 3 błędne przykłady użycia, przytoczone były dla modalnej konstrukcji ‘HAVE *got to*’, której forma i znaczenie przypominają ‘drugoplanową’ konstrukcję modalną ‘HAVE *to*’. Jednak w trzech przypadkach połączenie *have got* zostało zinterpretowane jako operator *have* z imiesłowem czasu przeszłego czasownika głównego *get*, który posiada formę *got*, z przyimkiem *to*, oznaczającym kierunek *do*, np. *They have got to London by plane, Oni dostali się do Londynu samolotem*. Ponadto, co do pomyłek, na które zwrócono tutaj uwagę, centralny czasownik modalny *must* z operatorem *have*, w punkcie 1 Tabeli 1, w 9 pracach nie był zinterpretowany jako łączący się z dokonaniem procesu opisywanego przez czasownik główny w formie imiesłowu czasu przeszłego, jak np. z *got* w zdaniu *They must have got to London by plane, Oni musieli dostać się do Londynu samolotem*. Co więcej, ‘drugoplanowa’ konstrukcja modalna ‘BE *bound to*’, w punkcie 7 Tabeli 1, została błędnie rozpoznana w 8 fragmentach użycia, w których czasownik *bound*, posiadający podstawową formę *bind*, oznacza “1. (tie up) związ|ać, -ywać, zawiąz|ać, -ywać [*bundle*]; s|krępować, związ|ać, -ywać [*prisoner, hands, legs*]; obwiąz|ać, -ywać [*parcel, wound*]; **the clothes were bound into bundles** ubrania powiązano w pakunki; **his hands were bound with tape** ręce miał skrepowane taśmą ...”⁴⁶. Jest on także interpretowany jako przymiotnik, np. “1. (tied up) skrepowany; **his hands were bound** miał skrepowane ręce.”⁴⁷ Również konstrukcja ‘katenatywna’ ‘HAPPEN *to*’, w punkcie 9 Tabeli 1, została niewłaściwie rozpoznana w 32 pracach, gdzie znaczenie czasownika *happen* interpre-

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ Tamże.

towane było dosłownie. W związku z występującymi błędnymi interpretacjami konstrukcji z angielskimi czasownikami modalnymi, w końcowej fazie omawianego tutaj zadania, w plikach zespołu klasowego wykładu w aplikacji MS Teams, załączony został nowy formularz zadania z prośbą o wklejenie w odpowiednich miejscach poprawnie dobranych fragmentów dyskursu, celem stworzenia ‘konkordancji’ z trafnie rozpoznanymi znaczeniami analizowanych czasowników modalnych.

6. Odniesienie do językoznawstwa kognitywnego

Liczne fragmenty dyskursu z hasłem wyszukiwania, które ma wywołać konstrukcję modalną w korpusie językowym, stanowią źródło wiedzy porównawczej⁴⁸, która pozwoli uczącym się języka angielskiego odróżnić modalne konstrukcje od tych, które owo hasło zawierają, ale nacechowane modalnie nie są. Szeroki kontekst użycia i porównawcza analiza na jego bazie może wydobyć znaczenie poszczególnej konstrukcji i utrwalić konstrukcyjne postrzeganie danego złożonego czasownika modalnego, propagowane w gramatykach kognitywnych, szczególnie, gdy dana forma jest równocześnie czasownikiem leksykalnym, jak m.in. *happen*, w alternatywnych konstrukcjach. Konstrukcja jest podstawową jednostką języka w gramatykach konstrukcji językoznawstwa kognitywnego, które czerpie z tezy o symbolizacji, według Langackera⁴⁹. Konstrukcja jest zatem wieloelementowym ‘konstruktem’⁵⁰ konwencjonalnym, w którym forma łączy się ze znaczeniem. Jej znaczenie może być zaprezentowane schematycznie, jak uczyniła to Goldberg w przypadku konstrukcji argumentowych w języku angielskim, np. konstrukcja z dwoma dopełnieniami: „X CAUSES Y to RECEIVE Z”⁵¹, X powoduje, że Y otrzymuje Z. Analizowane tutaj konstrukcje modalne od 1 do 9 również przedstawione były w sposób schematyczny. Jednak ich nacechowanie modalnością wypływa z kontekstu użycia, co wiąże się z tezą o uzusie językowym, według której, „[...] gramatyka

⁴⁸ Zob. termin ‘comparison operation’, *operacja porównawcza*, w L. Talmy, *The Targeting System of Language*, Cambridge, Massachusetts 2017, s. 38. Zob. również termin ‘meaning contrasts’, *kontrasty znaczenia*, w R. W. Langacker, *Foundations of Cognitive Grammar...*, s. 294.

⁴⁹ R. W. Langacker, *Foundations of Cognitive Grammar...*

⁵⁰ Termin ‘konstrukt’ i odniesienie do konstrukcji językowej, za: V. Evans, *Leksykon językoznawstwa kognitywnego*, tłum. M. Buchta, M. Cierpisz, J. Podhorodecka, A. Gicala i J. Winiarska, Kraków 2009, s. 57 (wydanie w języku angielskim 2007).

⁵¹ A. Goldberg, *A Construction Grammar Approach to Argument Structure*, Chicago 1995, s. 3.

(wiedza językowa) **użytkownika języka** tworzy się w jego umyśle na drodze **abstrakcji** jednostek symbolicznych z osadzonych w kontekście przypadków rzeczywistego użycia języka, czyli z **wypowiedzi**⁵². Konkordancje z daną konstrukcją modalną, zbudowane z wielu fragmentów różnego rejestru użycia języka angielskiego, stanowią źródło wiedzy, w jaki sposób owa konstrukcja jest aktywowana w autentycznym kontekście sytuacyjnym. Gramatyka kognitywna zrównuje znaczenie z procesem konceptualizacji⁵³, tworzenia znaczenia. Langacker⁵⁴ twierdzi, iż gramatyka, czyli wzory grupowania morfemów w coraz większe konfiguracje, jest z natury symboliczna, stąd jest wypełniona znaczeniem.

Zakończenie

W pracy tej starano się ustalić, jakie konstrukcje modalne są najtrudniej przyswajane po teoretycznej prezentacji form i znaczeń. Badanie wykazało, iż najtrudniej rozpoznawane w autentycznym kontekście użycia są konstrukcje modalne z czasownikami o różnych znaczeniach. Z rozpoznawaniem związków symbolicznych łączy się konstruowanie znaczenia, które stanowi proces konceptualizacji konstrukcji modalnych w języku angielskim, jak analizowane tutaj ‘*must HAVE DONE*’ i z funkcją ‘pośrednią’, wymienionych od 1 do 9 m.in. w Tabeli 1 w Części 4. Części badawcze, Część 3, metodyczna, Część 4, z dyskusją i analizą rezultatów badania, oraz Część 5, z ogólnymi wnioskami z wykonanego badania, poprzedza teoretyczne odniesienie do analizowanych konstrukcji, w oparciu o tezę o symbolizacji, w Części 1, oraz tezy o znaczeniu encyklopedycznym i uzusie językowym, w Części 2. Pracę kończy Część 6, w której nawiązano do najważniejszych tez językoznawstwa kognitywnego w związku z wybranymi do badania konstrukcjami modalnymi w języku angielskim, z którymi nie wszyscy studenci byli wcześniej zaznajomieni. Korpusy języka angielskiego – BNC oraz COCA – dostarczały kontekstu użycia danej konstrukcji, w którym miała być ona rozpoznana, na podstawie jej właściwej konceptualizacji.

⁵² V. Evans, *Leksykon językoznawstwa kognitywnego*, Kraków 2009, s. 165.

⁵³ R. W. Langacker, *Foundations of Cognitive Grammar...*, s. 5.

⁵⁴ Tamże, s. 12.

Dorota Chłopek

English modal constructions 'must HAVE DONE' and intermediate modals in authentic context of use – a case study

The aim of the present paper is to examine the degree to which the first year students of English philology at ATH in Bielsko-Biala are able to recognize the particular modal constructions occurring in authentic linguistic materials, after having been introduced to their forms and meanings theoretically. The paper focuses on contextualization by means of linguistic corpora of selected English modal constructions, such as the perfective use of central modals on the example of 'must HAVE done', and particular 'intermediate' modals (1. *must have*; 2. *dare* + bare infinitive; 3. *WE/I shall*; 4. *BE about to*; 5. *BE to*; 6. *HAVE got to*; 7. *BE bound to*; 8. *BE willing to*; 9. *HAPPEN to*), following a remote lecture on descriptive grammar of the English language via the MS Teams application during the coronavirus lockdown in January, 2021. The case study concerns the results obtained from an assignment administered to 64 first year students, presented in four tables. The assignment, attached in the form of an MS Word file to edit, required the students to select and cite from either of the two corpora of the English language – BNC or COCA – examples of authentic use of each of the modal constructions studied during one of the lectures. The paper consists of six sections, two on the main theses in cognitive linguistics, whose achievements pertain to usage-based acquisition of new linguistic material, three parts related to the research conducted, including the methodological part, an analysis of the results obtained, followed by a discussion and general conclusions. The last section signals how selected theses of cognitive linguistics apply to the results of the said research.

Keywords: linguistic constructions, intermediate modal constructions, the symbolic thesis, the usage-based thesis, concordances, remote form of studying

Słowa kluczowe: konstrukcje językowe, pośrednie konstrukcje modalne, teza o symbolizacji, teza o uzusie językowym, konkordancje, zdalna forma studiowania